UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Iniuistitia

urn:nbn:de:hbz:466:1-97211

Visual Library

…nos paulo cum ſuo exercitu ab ea ſeruatus patrem appellauit, & militum patronum.

Quidam petulantioris linguæ maledicta coniicere ſolebat in Philippum: hunc amici hortabantur, vt eiiceret in exilium. At ille negauit ſe hoc facturum: demirantibus quid ita? Ne, inquit, oberrans inter plures male de me loquatur. Quod maledicum non egit in crucem, vel clementiæ erat, quod ignouit, vel magnanimitatis, quod contempſit, quod noluit expellere, prudentiæ. Plus enim nocuiſſet. *Eraſm.l.4.apoph.de Philippo Macedonum rege.*

Smicythus Nicaronem deferebat apud Regem, quod ſine fine de ipſo male loqueretur; cumq; ſuaderent amici, vt hominem accerſiri iuberet, deque eo ſupplicium ſumeret, Philippus ita reſpondit, Nicanor non eſt Macedonum peſſimus, videndum eſt igitur, necubi nos ceſſemus in officio. Vt igitur cognouit vehementer afflictũ inopia, & tamen à rege neglectum fuiſſe, iuſſit donum aliquod ad illum deferri. Hoc facto, cum rurſus Smicythus diceret regi. Nicanorem apud omnes ſine fine prædicare laudes ipſius: Videris igitur, inquit, in nobis eſſe ſitum, vt bene aut male audiamus. Immane quantum abſunt ab huius principis ingenio, qui nunquam ſibi videntur ſatis laudari, cum nihil faciant laudandum: nec ſtudent beneficiis ſibi conciliare beneuolentiam hominum, ſed metui malunt, quam amari, cumq; ſæpenumero faciant deteſtanda, idque palam, tamen periit, quiſquis auſus eſt contra hiſcere.

Fabius Maximus, quoniam cum Hannibali confligere detrectaret, ſed mora copias illius, & pecuniarum & commeatus egentes attenuabat, ſequens illum per aſpera montoſaq; ac ſubinde obiter ſeſe opponens, à nonnullis per ludibrium dicebatur, Hannibalis pædagogus: hoc conuitio nihil commotus, pergebat ſuum inſtitutum ſequi, dicens, apud amicos. Qui dicteria conuitiaque metuat, cum ſibi videri timidiorem his, qui fugiunt hoſtes. Senſit turpius eſſe timiditatis vitium, quo leuius eſt periculum. Nihil autem leuius dictis, quæ qui formidat, quomodo ſuſtinebit impetum hoſtium? *Lib. 5.*

Ita palam Socrates erat animatus, qui publica conuitia ab Ariſtophane paſſus, non modo non ęgre tulit, ſed obuium etiam interrogauit, num ſe rurſus ad ſimilem rem aliam opus haberet. Quam facile putas inter paucos maledicta ſuſtinuiſſet ille, quem ne publice quidem infrequenti theatro iactata commouere potuerunt? Cæterum bonus ille Phocion, iniuria vxori ſuæ facta, tantum ab authoris accuſatione abfuit, vt cum ille ſponte metu perculſus Phocionem accederet, & veniam poſtularet, inquiens ignoraſſe, quod eius vxor fuiſſet, in quam iniurioſus fuerat, hoc ſermone ſit vſus: Mea quidem vxor nihil abs te affecta eſt, ſed fortaſſis alia quæpiam, proinde non eſt, cur excuſationem apud me dicas.

Dionem Academicum à conuiuio redeuntem, quidam maledictis inſectabatur nullas non blaſphemias eructans, tacebat Dion; Ingreſſo autem iam domum, conuitiator ille dicebat: nihil vero reſpondes? cui Dion, Ne gry quidem.

¶ Hieroglyphica.

Iniuriam nomini inferendam eſſe docet. Hieroglyphicon Acanthidis auiculæ, de aſello vindictam ſumentis. Antipathian affigit Plinius *lib.10.c.74.* Inde diſticton.

Paruula, quæ de aſino vindictam ſumit acanthis,
Vim magnam & paruis rebus ineſſe monet.

¶ Fabula.

Olitor & Canis.

Delapſum in puteum canem olitor ſeruare & retrahere cupiens, demiſit & eodem ſe ipſe. Canis veritus ne deſcendiſſet ſibi nocendi gratia, & vt ſuffocaret demerſum, dentibus illum petere, & morſu lacerare. Tum ſuacius olitur cum dolore: Iure mihi, inquit, hoc accidiſſe fateor. Cur enim authorem ipſum ſibi interitus ego ſeruare volui?

Hæc narratur fabula contra ſtultitiam & iniuſtitiam. Narratur & alia fabula: agitaſſe quendam aſellum iuxta præcipitium quoddam, & aſellum ſemitam anguſtam atque lubricam, quantumque illum, qui agebat, conaretur retrahere, voluiſſe ingredi: Tum iratum hunc, tandem detruſiſſe aſinum in rupes, cum diceret, vt Horat. ferri,

Quis enim inuitum ſeruare laboret?

Iniuſtitia.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG.

Iniuſtitia, Græce ἀδικία, ας, ἡ & ἄδικος, ου, iniuſtus dicitur. Eſt autem iniuſtitia, per quam aliena ſinguli contra leges retinent. *ſecund. Ariſt.lib.1 Rhet.*

Iniuſtitia eſt duplex, ſcilicet illegalis, oppoſita iuſtitiæ legali, alia ſecundum inæqualitatem ad alterum. Prima eſt generalis intenſione, & ſpecialis obiectione aut obiecto. Secunda vero eſt ſpecialis vtroq; modo. *Ex B.Thom.ſecund.Secundæ q.8.art.5.*

Iniuſtitia contraria eſt iuſtitiæ, quam aliqui dicunt eſſe habitum animi communi vtilitate conſeruata, dignitatem ſuam cuique tribuentem.

Iniuſtitia, Hebr. *Auem*, ab *On*, verbo, quod inter alia ſignificat doluit, ægre tulit, vt ſolet iniuſte exceptus. *Reſchahh*, impietas, improbitas, à nonnullis etiam ἀδικία, iniuſtitia dicitur.

¶ Locus Biblicus.

Iniuſtitia pro falſa doctrina, 2.*Theſſ.*2.12.

¶ Sententiae Biblicae.

Dominus auerſatur omnem iniuſtitiam. *Deut.*25.

Si non permanſerit in tabernaculo tuo iniuſtitia, tunc leuare poteris faciem tuam abſque macula, & eris ſtabilis, & non timebis. *Iob.* 11.

Non permanebunt iniuſti ante oculos tuos. *Pſalm.*5.

Dixit iniuſtus, vt delinquat in ſemetipſo. 35.

Iniuſti autem diſperibunt: ſimul reliquiæ impiorum interibunt. 36.

Vſquequo loquentur omnes, qui operantur iniuſtitiam. 93.

Non proponebam ante oculos meos rem iniuſtam, facientes præuaricationes odiui. 100.

Propter iniuſtitias enim ſuas humilitati ſunt. 106.

Creatura tibi factori deſeruiens excandeſcit in tormentum aduerſus iniuſtos, & leuior fit ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt. *Sapient.* 16.

Non tibi placeat iniuria iniuſtorum. *Eccl* 9.

Regnum à gente in gentem transfertur propter iniuſtitias & iniurias, & contumelias, & diuerſos dolos. 10.

Reuertere ad Dominum, & auertere ab iniuſtitia tua, 17.

Erubeſcite à ſocio & amico de iniuſtitia (& ideo vana opera eorum,) 41.

In corruptione ſua peribunt percipientes mercedem iniuſtitiæ. 2.*Pet.*2.

¶ Poeticae Sententiae.

Verinus.

Nihil iniuſtitia miſeræ eſt infeſtius vrbis:
Funditus hæc muros vertit & ipſa domos.

Euripid. in Heraclite.

Πάλαι ποτ' ἐςὶ τοῦτό μοι δεδογμένον,
Ὁ μὲν δίκαιος τοῖς πέλας πέφυκ' ἀνήρ.
Ὁ δ' εἰς τὸ κέρδος λῆμμ' ἔχων ἀνειμένον,
Φίλοις τ' ἄχρηςος, καὶ συναλλάξαι βαρύς.
Equidem hanc ſententiam iam olim approbaui,
Quod vir iuſtus natus ſit in proximi commodum.
Contra, cuius animus inclinatus eſt in lucrum,
Et amicis inutilis eſt & difficilis in commerciis.

Euripid. in Ixion.

Ὅςις γὰρ ἐπὶ τὸ πλέον ἔχειν πέφυκ' ἀνήρ,
Οὐδὲν φρονεῖ δίκαιον οὐδ' βούλεται,
Φίλοις τ' ἄμικτός ἐςι, καὶ πάσῃ πόλει.
Quiſquis ambitioſum & auarum ingenium habet,
Nihil ille iuſtum ſapit, neque cupit,
Difficiliſq; eſt amicis, & toti ciuitati.

Euripides in In.

Βίᾳ νῦν ἕλκετ' ὦ κακοί, τιμὰς βροτοὶ
Καὶ κτᾶσθε πλοῦτον πάντοθεν θηρώμενοι,
Σύμμικτα μὴ δίκαια, καὶ δίκαια ὁμοῦ.
Ἔπειτ' ἀμᾶσθαι τῶνδε δύςηνον θέρος.
Ite nunc ò mali homines parate vobis honorem per vim,
Et contrahite diuitias vndecunque venantes,
Per fas ſimul atque nefas:
Deinde meſſem ipſarum infelicem metite.

¶ Sententiae Philosophicae.

Iniuſti iniuriam faciunt, & ad res iniquas iniuſtaſque vltro depelluntur, *Ethic.l.5.c.1.*

Hoc intelligendum eſt, multis modis iniuſtum hominem vocari, videturque iniuſtus eſſe & is, qui leges violat: & is, qui ſemper maiorem ſibi partem aufert: & qui iniquus eſt, *ibid.*

Quoniam qui iniuſtus eſt, πλεονέκτης etiam ſemper, id eſt, qui meliorem ſemper ad ſe partem transfert, verſabitur in bonis, non omnibus equidem, ſed iis tantummodo, in quibus res aduerſæ, proſperæq; conſiſtunt. *ibid.*

Iniuſti non ſemper vt in duobus per ſe malis, maius, ſed etiam leuius eligunt. Sed quia minus malum etiam boni ſpeciem quodammodo, ipſaq; πλεονεξία in bonis verſatur, idcirco πλεονέκται omnino eſſe videntur, id eſt, omnia ſibi præcipua ſemper auferentes. Quin etiam iniqui ſunt, (hoc enim continet, lateque patet: continet enim quod iniquum eſt, & plus & minus) & legem violatores: quoniam hoc ipſum violare leges, ac iniquum eſſe iniuſtitiam omnem complectitur, fuſumque eſt per omnem iniuſtitiam. *ibidem.*

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Hoc alienum abſurdumq; ſit, eum qui facit iniuriam, nolle iniuſtum effici: & qui intemperate viuat: intemperantem. Atqui, ſi quis impudens gerit ea, ex quibus iniuſtus neceſſario fiet: profecto voluntate ſua efficitur iniuſtus. Nec tamen ſi velit quidem, cohibere ſe poſſit, aut iniuſtus eſſe deſinat, fiatq; iuſtus: quoniam ne ægrotus quidem, valens & incolumis, cum velit, etiamſi ita acciderit, vt ſponte à voluntate ſua ægrotaret: quia & libidinoſe viueret, nec medicis crederet. *Ethic.l.3.c.5.*

Iniuſtis ac libidinoſis initio ab his vitiis declinare licuit, propterea, quod in eorum erant poteſtate, & poſteaquam eiuſmodi extiterunt iam non licet. *ibid.*

Iniuſtitia in vtroq; extremo poſita eſt. *Ethic.l.5.c.5.*

Iniuſtitia in iniuria verſatur, quæ eadem emolumenti ac detrimenti amplificatio & imminutio eſt præter iuſtam proportionem. Itaque nimium & parum iniuſtitia eſt, propterea quod in exuperantia & defectione conſiſtat. Ac in ſua quidem cauſa ſi agatur. vtilitas modum egreditur, ſin detrimentum, deeſt moderationi. At ſi res aliorum agatur: in vniuerſum quidem ſimiliter facit. Quod vero attinet ad extrema, quæ ſunt ad proportionem, citra vllam rationem temere in vtrumque declinat: ita vt modo plus, modo minus tribuat. *ibid.*

In quo quiſq; iniuſte faciens, iniuſte modo habetur, non omnino improbus, in eo fieri non poteſt, vt de ſe quiſque male mereatur. Hoc enim aliud eſt, atque aliud. Eſt enim quodammodo iniuſtus vir ſic improbus, vt ignauus: non vt is, qui omni ſcelere ſit contaminatus. Quapropter hac iniuſtitia nemo ſibi faciat iniuriam, quoniam ſimul eidem, & adimeretur idem, & adderetur, quod fieri non poteſt: ſed inter plures iuris & iniuriæ neceſſe eſt ſemper eſſe communionem. Iam quiſq; alterum violat, cum & ſponte violat, & conſulto & prior. *Ethic.l.5.c.11.*

Iniuſtitia vniuerſæ iuſtitiæ oppoſita non pars vitii eſt, ſed vniuerſum vitium. *Ethic.l.5.c.1.*

Qui agit eorum aliquid, quæ cæterorum vitiorum ſunt propria, is facit quidem iniuriam: attamen non plus æquo ſibi auferre dicitur. Velut ſi quis abiiciat clypeum propter ignauiam: aut maledixerit per iram: aut pecuniis non iuuerit, propter iniuriam. Cum autem plus ſibi ſumit quis ſæpe ad nullum eiuſmodi vitium illud, nec ad diuerſa, ſed ad certum iam illud pertinet: vituperamus enim tanquam iniuſtitiam. Eſt igitur quidem aliud genus iniuſtitiæ, quæ vt pars ſubiecta eſt generali, itemque aliud quoddam iniuſtum ſubiectum iniuſto, quod eſt contra leges. *Ethic.l.5.c.3.*

Si quis quæſtum fecerit, ad nullum vitium refertur, niſi ad iniuſtitiam. Quare perſpicuum eſt eſſe præter generalem certam quandam iniuſtitiam, quæ illi ſubiecta ſit, eodem nomine appellata: quoniam in eodem genere poſita eſt definitio. In rebus enim alienis vtraq; vim ſuam obtinet: ſed hæc in honore, aut in pecuniis, aut in ſalute, aut ſi quo vno nomine hæc complecti omnia poſſumus: & in voluptate ea, quæ ex quæſtu percipitur. Illa in iis ſpectatur rebus, in quibus vir bonus, *Ethic.l.5.c.2.*

Inter quos iniuſtitia eſt, inter eos iniuriæ faciendæ communio eſt. Quibus autem inter eos iniuriæ faciendæ communis ratio eſt, non eſt etiam inter eos omnes communio iniuſtitiæ, quæ quidem tum eſt, cum ſibiipſis plus eorum, quæ bona ſunt, tribuit, & quæ mala ſunt, minus. *Ethic.l.5.c.6.*

Neceſſe eſt eum, qui iniuſte patitur, lædi, neque ſponte lædi. *Lib.1.Rhetor.c.13.*

Quod iniuſtum eſt, id contra proportionem eſt. Exiſtit ergo hic plus & minus: quod quidem etiam in actionibus accidit. Qui enim alterum violat, boni plus adipiſcitur: qui violatur, minus. *Ethic.l.5.c.3.*

Cum cogitato & conſulto fit iniuria, tum quiſq; iniuſtus & improbus habetur. *Ethic.l.5.c.8.*

Quo quiſque maiore fraude & ex inſidiis agit, eo iniuſtior eſt. *Ethic.l.7.c.6.*

Si vitium habeant vnum, aut plura: in quo improbi ſunt in eo etiam iniuſti, veluti prodigus in pecuniis: intemperatus in voluptatibus corporis: mollis in deſidia: timidus in periculis. Deſerit enim periculorum ſocios propter timorem. Ambitioſus etiam propter honorem iniuſtus eſt: iracundus propter iram: contentioſus cupiditate victoriæ acerbus propter vltionem: ſtultus, quoniam circa iuſtum ac bonum decipitur. *Lib.1.Rhetoric. ad Theodect. capite* 10.

Illegitimum eſt, eos qui ad iudicium ſe offerunt inuadere tanquam iniuſte facientes, ac ſimul interea omnia ad bellum parare. *Thucyd. lib.1.*

Hoc multo vtilius eſſe iudico ad retinendum imperium, præſtare iniuriis affici, quam alios iniuſte interficere. *idem.lib.3.*

Leuitas, & iniuſtitia, tyrannica ſunt, & aliena à liberis hominibus vitia. *Plut.in Alcibiade.*

Turpe in locum honeſti à potentia ſapientiæ experte ſuppoſitum, iniuſtitiæ etiam opinionem honeſtis rebus conciliat. *idem in Demetrio.*

Graue atque multum ab æquitate remotum eſt, nulla accepta iniuria, nulla cauſa, bellum inferre alienigenis & amicis. *Diod. Sicul.lib.13.*

Apud quos pœna non ſequitur iniuſtitiam, ibi mod[illegible] ſuo honore ſpoliatur. *Dion.lib.41.*

Nec viſum hominem nec auditum damnare, nefas [illegible] *Am.Marcell.lib.15.*

Nulla eſt ſententia crudelior ea quæ quum parcere [illegible] aſperior. *Id.lib.29.*

Non quod ipſe nihil iniuſte facias, iuſtus eris prop[illegible] qui ab aliis iniuriam patiuntur, vbi tibi poteſtas erit, [illegible] *Procop, de bello Perſ.lib 2.*

Vim adferre, & alienis paſci, turpe ſemper ac prob[illegible] tur, quod iniuſtum in ipſo inſit, *Idem de bello Vand.lib.*

Delinquere & in delinquentes inferenda ſupplicia [illegible] æque ſe habent. *idem, de bello Goth.lib.3.*

Violentiam inferre, alieniſque paſci, iniuſtitia eſt in [illegible] pore, maximeque exercitui in periculis conſtituto. [illegible] *Iuſtiniano.*

¶ Apophthegmata.

Ariſtoteles dicebat, iniuſtitiam eſſe vitium animi, [illegible] quam par eſt homines ſibi ſumunt, *Stob.ſerm.10.*

Idem Iniuſtitia effecta dicebat eſſe, patriam violare [illegible] & iura, nec parere legibus, nec magiſtratibus, [illegible] tranſgredi conuentiones, & fidem fallere. Comites a[illegible] tiæ ſunt calumnia, iactantia, inhumanitas, ſimulatio, [illegible] calliditas.

Plato, ſummam eſſe iniuſtitiam dicebat, iuſtum vel[illegible] iniuſtus, *Eod.ſerm.*

Socrates, omnium morborum turpiſſimum iniuſt[illegible] cebat, & ideo quoque peſſimum, quod incommodum [illegible] maximum homini iniuſto inferret. *Stob.ſerm.41.*

Ægyptiorum reges legem ſuam quandam ſeruant, [illegible] to obſtringunt iudices, vt rege ipſo iniuſtam flagitante [illegible] ei morem non gerant. *Plut.in apoph.*

Antigonus ſcribebat ciuitatibus, ſi quid iniuſtum [illegible] trarium per epiſtolam mandaturus eſſet, ne parerent: [illegible] gnorantia lapſum cenſerent. *Plut.ibid.*

Themiſtocles, poſtulanti à ſe Simonidi, vt ſententiam [illegible] iniuſtam ferret: Neque tu, inquit, Poeta bonus eſſes, [illegible] merum caneres, neque ego princeps probus, ſi contra [illegible] rem. *Plut.*

Lyſander, culpantibus ipſum, quod multa per do[illegible] indignum Hercule ſe gereret, dixit, vbi leonina pellis [illegible] aſſuenda eſt vulpina. *Plut.in Lyſandro.*

Idem de agro controuerſo, cum viderentur Arg[illegible] quam Spartani afferre argumenta, ſtringens gladium, [illegible] qui tenet, is optime de agrorum finibus diſputat. *Plut.[illegible] pophthegm.*

Demaratus. Defecerat quidam Perſa à rege ſuo, [illegible] ratus perſuaſerat, vt ad regem rediret, quem cum de[illegible] re intenderet, Demaratus, turpe, inquit, eſt ô rex, à quo[illegible] cus eſſet. pœnas ſumere defectionis non potuiſti, cum [illegible] cum factum abs te occidi. *Plut.*

¶ Adagia.

Stateram ne tranſgrediaris. μὴ ζυγὸν ὑπερβαίνειν.

Hoc eſt: Ne quid facias præter ius & æquum.

Malum lucrum æquabile diſpendio. μὴ κακὰ κερδ[illegible] δεα ἰσ' ἄτησιν.

Non eſt lucrum, quod iactura bonæ mentis comparatur. [illegible] gewonnen Gutt gedeyet nicht. Vbel gewonnen / [illegible] Es iſt ein böſer Heller / der ein Gülden ſchadet.

Innocentia.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG[illegible]

INnocentia, Græc. ἀκακία, ας, ἡ, & ἄκακος, ου, ὁ, ἡ, innocens [illegible] autem innocentia puritas animi, omnem iniuri[illegible] horrens, ſecund. Ciceronem. *Lib.de Offic. & in Tuſcul.* [illegible] βλάβειαν, talem animi affectionem, quæ nemini noceat.

Innocentia integritas eſt. Sicut nocentes proprie dicun[illegible] iniuriam aut maleficium commiſerunt, à noceo verbo, [illegible] obſum, & à maleficio non abſtineo. Ita innocentes dicun[illegible] ab omni iniuria & maleficio abſtinent. Inde fit innocen[illegible] bium, innocuum, quod modo actiue capitur: *Virg. Litus* [illegible] *mus innocuum*: aliquando paſſiue, pro eo, cui non noce[illegible] *Sedere carinæ omnes innocuæ.*

Innocentia Hebr. *Nikkaion*, vacatio culpæ, *Pſ.26.6.* [illegible] *kah*, vacauit culpa, vacuus fuit crimine, innocens fuit [illegible] cens, inculpatus. Innocentem atque iuſtum non [illegible] *Exod.23.7.*

Innocentia, malitiæ oppoſita, talis eſt animæ affectio, [illegible] mini noceat, ac ne nocere quidem velit. *Rom.16.18.*